

Publieke en private mbo-opleidingen vergeleken

Paper

Colofon

Titel Publieke en private mbo-opleidingen vergeleken. Paper
Auteur Arjan van der Meijden
Datum April 2014
Projectnummer ecbo.14-202 / 30201

Expertisecentrum Beroepsonderwijs
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
T 073 687 25 00
www.ecbo.nl

© ecbo 2014

Overname van teksten, ideeën en resultaten uit deze uitgave is vrij toegestaan, mits met bronvermelding.

Inhoudsopgave

1	Achtergrond	5
2	Onderzoekopzet en onderzoeksvragen	7
2.1	Gepaarde opleidingen	7
2.2	Keuze voor opleidingen.....	8
3	Onderzoek en uitkomsten	9
3.1	Vragenlijsten opleiders en studenten	9
3.2	Opleiders: kenmerken van de opleidingen	9
3.3	Studenten: keuze en waardering	13
4	Conclusie en discussie.....	17
	Literatuur	21
	Bijlage 1 Gehanteerde vragenlijst opleiders	23
	Bijlage 2 Gehanteerde vragen studenten	25
	Lijst met afkortingen	31

1 Achtergrond

Middelbare beroepsopleidingen kunnen worden aangeboden door zowel publieke aanbieders – regionale opleidingscentra (roc's), agrarische opleidingscentra (aoc's) en vakscholen – als private aanbieders. Er zijn momenteel 105 erkende niet bekostigde, private, aanbieders van één of meer mbo-opleidingen, zie www.cfi.nl. Mbo-opleidingen werken met een zogenaamd kwalificatiedossier. De MBO Raad beschrijft op zijn website – www.mboraad.nl – de kwalificatiedossiers beknopt als volgt: 'Wat een student aan het einde van een mbo-opleiding moet kennen en kunnen, staat in een kwalificatiedossier. Een kwalificatiedossier bevat een of meerdere kwalificaties rondom een bepaalde beroepsgroep en kan tot net zo veel mbo-diploma's leiden. Op basis van deze kwalificatiedossiers maken mbo-instellingen hun onderwijsprogramma's'.

Een kwalificatie heeft een crebonummer.¹ Opleidingen met een gelijk crebonummer werken met gelijke kwalificatiedossiers, ongeacht de aanbieder: zowel publieke – bekostigd – als privaat, niet bekostigd.

In deze studie vergelijken wij mbo-opleidingen van publieke en private aanbieders die een identiek kwalificatiedossier en crebonummer hebben. Daarmee wordt verondersteld dat, ongeacht de aanbieder, gelijke doelen worden behaald met de mbo-opleiding. Die veronderstelling wordt echter omgeven door verschillende vragen. Binnen de publieke setting weten we dat – competentiegerichte – kwalificatiedossiers gericht zijn op 'het wat', de uiteindelijke doelen, van de opleiding. Onderwijsinstellingen zijn vrij om zelf invulling te geven aan die opleiding – 'het hoe' –, uiteraard binnen gegeven parameters. De onderwijspraktijk wordt daarmee een *black box*: we weten niet precies wat er zich binnen opleidingen afspeelt: hoe opleidingen deelnemers voorbereiden op de doelen zoals gesteld in de kwalificatiedossiers. Binnen de private setting bestaat een vergelijkbare situatie; ook daar zijn instellingen vrij om zelf invulling te geven aan de opleiding.

Met andere woorden: na afronding zou het resultaat van opleidingen met een gelijk crebonummer gelijk moeten zijn, immers dezelfde doelen zoals omschreven in het dossier zijn gehaald. Wat zijn echter de verschillen tussen de opleidingen en tussen de aanbieders? Welke overwegingen spelen een rol in de keuze voor een bepaalde aanbieder?

Deze studie verkent deze eventuele verschillen en overeenkomsten tussen publieke en private opleidingen. We verkennen hiermee voornamelijk de vraag naar postinitieel onderwijs. We stellen aan de orde waarom deelnemers van privaat onderwijs gebruikmaken. Dit is van belang voor zowel het private als publieke onderwijs. Door inzicht te krijgen in de 'eigen' sterke punten en die van de 'ander', kunnen leerpunten aan het licht komen.

We belichten in deze kwalitatieve studie de beweegredenen van studenten om te kiezen voor een particuliere opleiding in vergelijking tot de beweegredenen van studenten die kiezen voor een publieke opleiding.

¹ Crebo: Centraal register beroepsopleidingen.

Zo'n 85% van de volwassenen in Nederland die deelnemen aan scholing, doet dit in een particuliere opleiding. Het gaat dan meestal om cursussen en trainingen, maar ook om bijvoorbeeld – deeltijd – hbo-, of om mbo-opleidingen. Van de particuliere opleidingen die aangeboden worden, leidt ongeveer 60% niet op voor diploma/certificaat, ruim 25% wel voor een branche/beroepscertificaat en bijna 20% leidt op voor een erkende hbo- of mbo-opleiding. Ruim 12% van het particuliere aanbod bestaat uit reguliere mbo-opleidingen. (Roseboom & Tieben, 2012).

In deze paper zijn we vooral benieuwd naar de groep particulier aangeboden mbo-opleidingen. Erkende mbo-opleidingen worden door zowel particuliere als door publieke (mbo-)instellingen aangeboden. Een *casestudy* onderzoek is uitgevoerd waarbij enkele mbo-opleidingen die aangeboden worden door particuliere instellingen, vergeleken worden met dezelfde mbo-opleidingen die aangeboden worden door publieke instellingen: bekostigde roc's, aoc's of vakscholen.

We zijn benieuwd naar de beweegredenen van studenten om te kiezen voor een particuliere opleiding in vergelijking tot de beweegredenen van studenten die kiezen voor een publieke opleiding. Heeft het te maken met de manier waarop de opleiding is ingericht: verschillen de particuliere aanbieders daarin van de publieke aanbieders? Heeft het te maken met randvoorwaarden, zoals doorlooptijd, baangaranties enzovoort? Of heeft het te maken met condities zoals financiering, geografische ligging enzovoort?

In eerste instantie lijken financiële en praktische overwegingen de boventoon te voeren in de keuze voor een publieke versus particuliere opleiding (Buisman & Van Wijk, 2011). In geval van werknemers die een opleiding aangaan, geeft de werkgever vaak de doorslag bij de keuze voor een particuliere aanbieder. De keus voor een bepaalde opleiding wordt in 42% van de gevallen niet door cursisten zelf gemaakt, maar door de werkgever. In veel gevallen geldt: wie betaalt, bepaalt. In bijna 20% van de gevallen geven werkenden daarnaast aan dat er geen andere keuze mogelijk was: deze opleiding werd alleen door een commerciële aanbieder aangeboden (Buisman & Van Wijk, 2011). Deze overwegingen gelden echter voor het postinitiële onderwijs als geheel. Hoe het zit voor mbo-opleidingen, vaak gericht op studenten die (nog) geen werknemer zijn, is nog onbekend.

Keuzes worden niet alleen op basis van financiële en praktische overwegingen gemaakt. Zo valt op www.mbostart.nl te lezen: 'Naast de 'gewone' roc's en andere mbo-scholen kun je ook kiezen voor een particuliere opleiding. Een particuliere school krijgt geen geld van de overheid en daarom betaal je meer schoolgeld. Soms is het onderwijs wel beter dan bij 'gewone' mbo-opleidingen. De klassen zijn meestal kleiner, waardoor er intensievere begeleiding is. In veel gevallen geven particuliere mbo-scholen ook een baangarantie'.

Deze en andere kwalitatieve overwegingen spelen wellicht een rol in de uiteindelijke keuze voor de aanbieder, maar hier is nog weinig zicht op. In de gehanteerde vragenlijst onder studenten wordt hierop nader ingezoomd.

2 Onderzoeksopzet en onderzoeksvragen

Deze verkennende studie is kwalitatief van aard. We voeren een aantal *casestudies* uit. Eén case bestaat uit één paar mbo-opleidingen, telkens opgebouwd uit twee opleidingen met een zelfde crebonummer en dus eenzelfde kwalificatiedossier waarvan de ene opleiding aangeboden wordt door een bekostigde instelling en de andere opleiding door een niet-bekostigde instelling.

Binnen elke case nemen we interviews in beide opleidingen af bij een coördinator, leerkrachten en deelnemers. Bij de coördinatoren verzamelen we gegevens omtrent achtergrond en beleid. Docenten worden bevraagd over de inhoud van de opleiding. Deelnemers worden door middel van een vragenlijst bevraagd over de keuze en waardering.

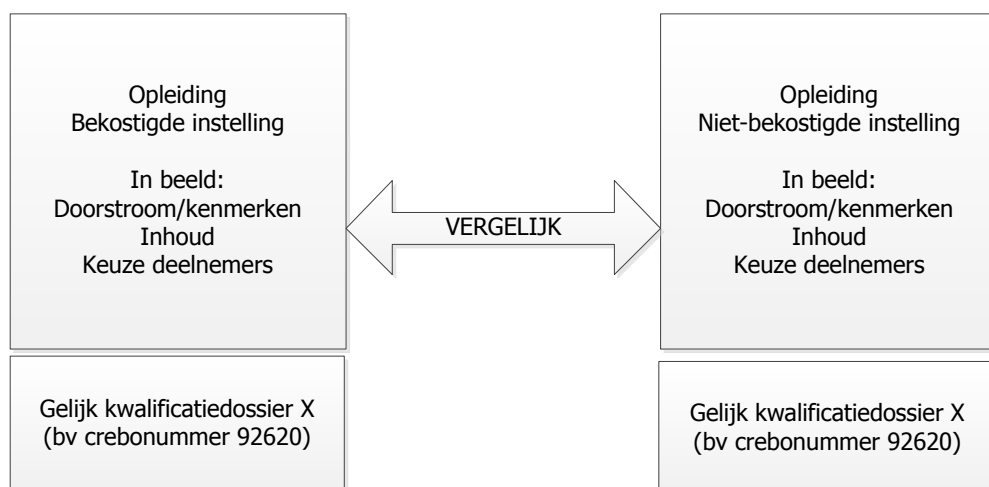
De hoofdvragen zijn:

- 1 Verschillen bekostigde van niet-bekostigde mbo-opleidingen als het gaat om kenmerken van de opleidingen?
- 2 Verschillen bekostigde van niet-bekostigde mbo-opleidingen als het gaat om de keuze en waardering van de deelnemers?

2.1 Gepaarde opleidingen

Eén case bestaat uit één particuliere mbo-opleiding plus één publieke mbo-opleiding. Beide opleidingen zijn 'gepaard' op het kwalificatiedossier. Met andere woorden: zij werken beide met een identiek kwalificatiedossier met hetzelfde crebonummer. Binnen elke case nemen we interviews in beide opleidingen af bij een coördinator, leerkrachten en deelnemers. Bij de coördinatoren en docenten verzamelen we gegevens omtrent de inrichting van de opleiding. Deelnemers worden bevraagd over de keuze voor de specifieke opleiding en waardering daarvan.

Schematisch één case:

2.2 Keuze voor opleidingen

Bij particuliere mbo-opleidingen worden de meeste opleidingen aangeboden in de richting Economie, Commercieel, Management en Administratie. De richtingen die als tweede en derde scoren zijn respectievelijk Gezondheidszorg, Sociale dienstverlening en verzorging en Techniek (Roseboom & Tieben, 2012). Er is daarop via internet gericht gezocht naar opleidingen in die sectoren die zowel door een particuliere als een publieke instelling werden aangeboden. Daarop zijn de gevonden opleidingen benaderd. Deze wervingsperiode nam een ruime tijd in beslag, mede door de vaak lange besluitvormingsprocessen binnen de instellingen om al dan niet deel te nemen. Uiteindelijk zijn van de volgende kwalificaties twee deelnemende opleidingen gevonden, een publieke en een private:

- 95745. Allround Schoonheidsspecialist mbo 4;
- 91190. Schoonheidsspecialist mbo 3;
- 94830. Verzorgende IG mbo 2;
- 92670. Sociaal Maatschappelijk Dienstverlener mbo 4;
- 92151. Allround monteur mobiele werktuigen; Technisch tekenaar MBO 3.

Van de laatste case trok op het laatste moment de publieke aanbieder zich terug, waarmee de gehele case niet meer bruikbaar werd.

Per casus zijn interviews afgenomen en vragenlijsten ingevuld. Zie schema 2.1.

Schema 2.1 Casus opleiding 95745, Allround schoonheidsspecialist mbo 4

<i>Opleiding 95745 bij private instelling</i>	<i>Opleiding 95745 bij publieke instelling</i>
Interview met coördinator	Interview met coördinator
Interviews bij docenten	Interviews bij docenten
Vragenlijstje bij studenten	Vragenlijstje bij studenten

Uiteindelijk zijn in totaal 17 mensen geïnterviewd – 8 coördinatoren en 9 docenten – en vulden 116 studenten een vragenlijst in.

3 Onderzoek en uitkomsten

3.1 Vragenlijsten opleiders en studenten

Opleiders

Voor het onderzoek wordt gebruikgemaakt van gestructureerde vragenlijsten die in de vorm van een semigestructureerd interview afgenomen werden. Deze zijn voor dit onderzoek opgesteld met het volgende als theoretische basis.

Voor vragen over sturing van opleidingen en de blik naar buiten gebruiken we gevalideerde vragen uit bestaande vragenlijsten uit de *Monitor postinitieel onderwijs* (Buisman & Van Wijk, 2011) en uit het proefschrift van Marlies Honingh (2008) over de verschillen tussen opvattingen en gedragingen van middenmanagers in publiek/privaat onderwijs).

Belangrijkste verschillen tussen publieke/private managers zijn daarin:

- Sturing (Honingh, p. 115): private aanbieders sturen meer op examenresultaten/rendement, publieke aanbieders meer op burgerschap en sociale taken van het onderwijs: toegankelijkheid.
- Strategie concurrentiepositie: ondernemendheid (Honingh, p. 117). Privaat: middenmanagers zijn meer klantgericht, handelen meer doelgericht en zijn meer concurrentiebewust (p. 117). Ook zijn ze minder innovatiemoe en wordt er minder risicomijdend gehandeld. Private managers tonen in sterkere mate durvend en innovatief ondernemerschap dan managers in publieke instellingen (Honingh, p. 120).
- Uit de *Monitor postinitieel onderwijs* blijkt daarnaast dat publieke mbo-instellingen wat betreft hun private activiteiten – contractonderwijs – de markt niet actief benaderen en vooral concurrentie ondervinden van private aanbieders. De vraag is of dit ook geldt voor de publieke onderwijsactiviteiten van instellingen zoals we dit in deze paper beschrijven.

Studenten

Voor de vragenlijst voor studenten maakten we gebruik van items uit vier verschillende bestaande onderzoeken die zich richten op keuzeprocessen van studenten in relatie tot een mbo-opleiding. Het gaat om vragenlijsten van:

- ROA Schoolverlatersonderzoeken;²
- ECHO Doorstroomonderzoeken vmbo-mbo;
- Monitor Postinitieel;
- JOB-monitor.³

3.2 Opleiders: kenmerken van de opleidingen

Bij de onderzochte publieke en private mbo-instellingen zijn gestructureerde interviews met de opleidingscoördinatoren en de docenten afgenomen. In deze interviews werd ingegaan op de kenmerken van de opleidingen zoals studieduur en omvang, maar ook sturing en

² ROA: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

³ JOB: Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs.

focus. Uit deze interviews komt een aantal verschillen tussen publieke en private mbo-instellingen naar voren.

Succesindicator

Respondenten van private en publieke opleidingen geven unaniem aan dat rendementcijfers de belangrijkste indicator van de mate van succes van een opleiding vormen. Voor publieke instellingen geldt bovendien dat deze ook een opvoedkundige taak hebben en toegankelijkheid van het onderwijs is daarom van belang. Respondenten van publieke opleidingen geven derhalve het vaakst aan dat de opleiding een 'leerzame tijd' moet bieden. Het motiveren van studenten is een belangrijk goed. Opvallend was dat uit de interviews bleek dat private opleidingen meer belang leken te hechten aan een efficiënte bedrijfsvoering.

Tabel 3.1 Succesindicator

<i>Publiek</i>	<i>Privaat</i>
Rendement (diploma's)	Rendement (diploma's)
Begeleiding student	Efficiëntie bedrijfsvoering

Doelgroep

De publieke en private instellingen die aan dit onderzoek meededen, geven overwegend aan dat ze verschillende doelgroepen bedienen. Private opleiders richten zich met vooral korte opleidingen – zoals 1-jarige mbo 4-opleidingen – op veelal oudere studentengroepen. Private en publieke instellingen geven aan dat dit gevolgen heeft voor de motivatie van studenten. De oudere studenten kiezen bewust voor een opleiding die leidt tot een specifiek beroep en zijn, mede vanwege de hogere kosten van de opleiding, gemotiveerder om de opleiding af te ronden, volgens de geïnterviewden. De doelgroep van publieke mbo-instellingen is jonger en heeft minder zicht op het werkveld en beroepskeuze. Respondenten uit beide schooltypen – publiek en privaat – waren het erover eens dat binnen een roc een bredere oriëntering mogelijk is – op werk of vervolgoopleidingen – omdat deze scholen groter zijn en een groter aanbod aan opleidingen in huis hebben. Studenten/deelnemers aan een private opleiding weten precies wat ze willen. Dit komt ook tot uitdrukking in de bereidheid hogere kosten te dragen.

Tabel 3.2 Doelgroep

<i>Publiek</i>	<i>Privaat</i>
Jongeren	Meestal oudere studenten (+25, +30)
Studiekeuzeprocessen	Doelgericht
Meer keuze tussen opleidingen mogelijk	Minder keuze door beperkt aanbod
Motivatie soms een uitdaging	Gemotiveerde studenten
Lagere kosten	Hogere kosten
Opleiding voor gelijk kwalificatiedossier kost meer tijd	Opleiding voor gelijk kwalificatiedossier kost minder tijd

Kenmerken van de opleiding

Respondenten uit private opleidingen geven aan dat kleinschaligheid en het aanbieden van flexibiliteit – onderwijs op maat – een belangrijk onderscheid vormt ten opzichte van publieke mbo-opleidingen. Ook ligt de focus meer op persoonlijke begeleiding. Ook publieke opleidingen spreken over maatwerk: dat lijkt zich vooral te concentreren rond het keuzeproces. Een manager van een roc geeft aan dat schaalvoordelen van publieke instellingen eveneens meerwaarde hebben: "Doordat we groter zijn, kunnen we meer kwaliteit bieden. We kunnen meer mensen bedienen en meer afstemmen op de behoeften van de student." Daarnaast wordt aangegeven dat specialisatie van docenten op het roc

voordelen biedt. We vinden inderdaad duidelijke verschillen in personele bezetting binnen publieke en private mbo's. Managers en docenten hebben binnen private opleidingen een breder takenpakket en geven aan verantwoordelijk te zijn voor verschillende functies: van *intake* tot diploma-uitreiking, personeel en 'alles om het onderwijs heen'.

Tabel 3.3 Kenmerken van de opleiding

Publiek	Privaat
Meer kwaliteit door schaalgrootte maar bureaucratischer	Kleinschalig: kortere lijnen, responsiviteit
Persoonlijke begeleiding in studie <i>keuze</i>	Persoonlijke begeleiding in studie
Meer kennis in huis	Geconcentreerd rond een sector/branche
Personeel specialistischer	Breder takenpakket personeel
Maatwerk	Maatwerk

Knelpunten

Ook is gevraagd naar knelpunten: tegen welke problemen lopen opleidingen aan in het vormgeven en organiseren van onderwijs? Respondenten van publieke aanbieders benoemen vaker organisatorische problemen: roosteren, onvoldoende ruimte in het gebouw en problemen in de samenwerking tussen docenten. Private aanbieders geven vaker onderwijsinhoudelijke knelpunten aan: ze moeten voldoen aan de steeds veranderende eisen in de kwalificatiedossiers, ontwikkeling van nieuw lesmateriaal en de eisen die worden gesteld aan taal en rekenen en de bevoegdheden van docenten.

Tabel 3.4 Knelpunten

Publiek	Privaat
Organisatorische problemen	Onderwijsinhoudelijke knelpunten
Faciliteiten	Kwalificatiedossiers (veranderende eisen)
Teamdynamiek	Taal en rekenen

Concurrentiepositie

Private instellingen geven aan in de roc's geen directe concurrenten te zien. De doelgroep waar publieke en private aanbieders zich op richten, is anders: ouder publiek, deelnemers kiezen bewust voor een opleiding die leidt tot een specifiek beroep. Ook publieke mbo-instellingen geven aan in private aanbieders geen concurrenten te zien. Zowel publieke als private aanbieders geven wel aan concurrentie te ondervinden van onderwijsinstellingen uit de 'eigen' – publieke of private – markt. Zowel publieke als private aanbieders monitoren de markt: via het bestaande netwerk en contacten. Private aanbieders lijken actiever in het benaderen van oud-studenten voor vervolg- of onderhoudscursussen. De respondenten van de publieke aanbieders doen dat niet. Private aanbieders geven het belang van mond-tot-mondreclame en de aanwezigheid op beurzen aan.

Tabel 3.5 Concurrentie

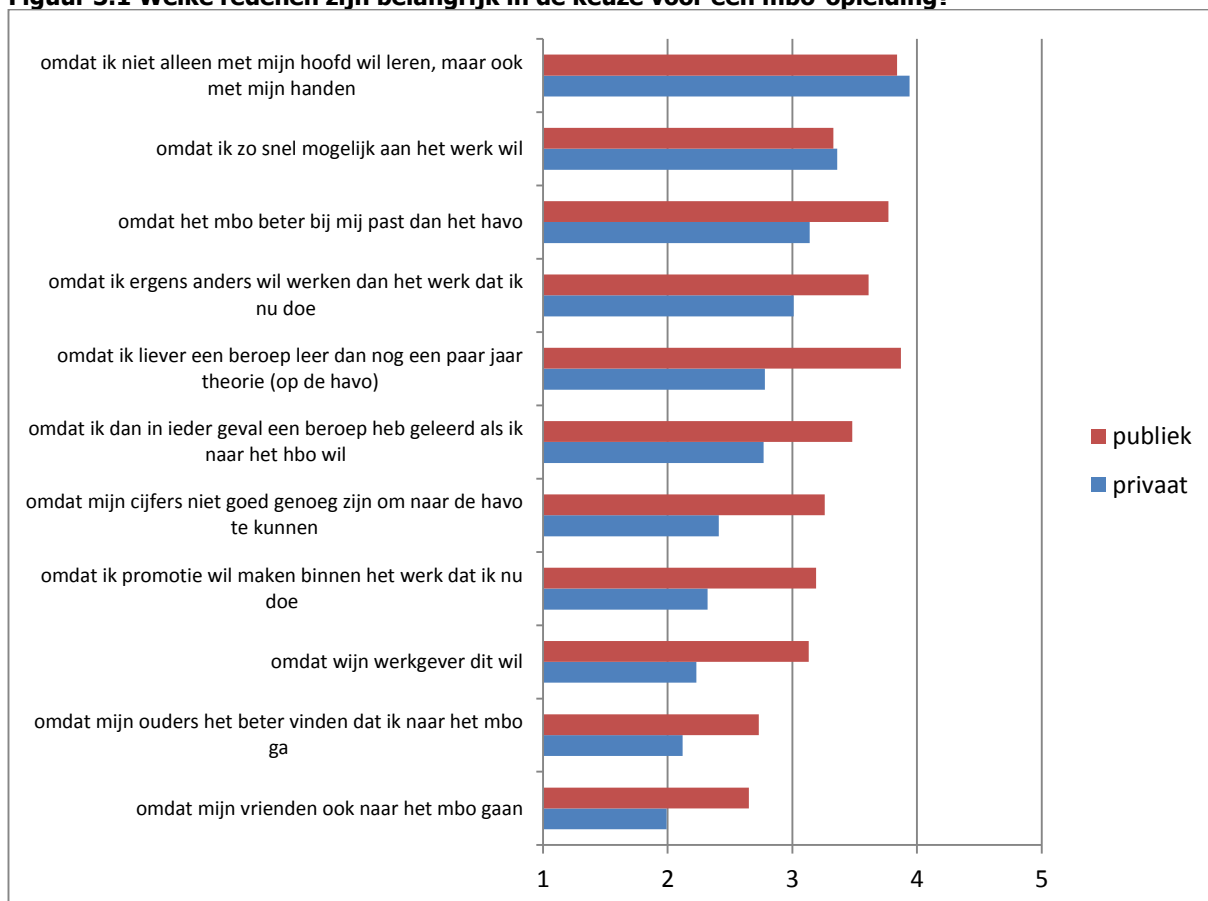
Publiek	Privaat
Concurreren met publieke instellingen	Concurreren met private instellingen
Geen concurrentie met privaat: andere doelgroep	Geen concurrentie met publiek: andere doelgroep
Monitoren eigen markt	Monitoren eigen markt
Geen alumni benadering	Alumni benadering, bijvoorbeeld met vervolgopleiding

3.3 Studenten: keuze en waardering

Hoe maken studenten een keuze?

De keuze van studenten valt uiteen in twee vragen: waarom kiezen ze voor een mbo-opleiding en verschilt dat tussen aanbieders? En waarom kiezen ze voor een publiek dan wel privaat aangeboden opleiding?

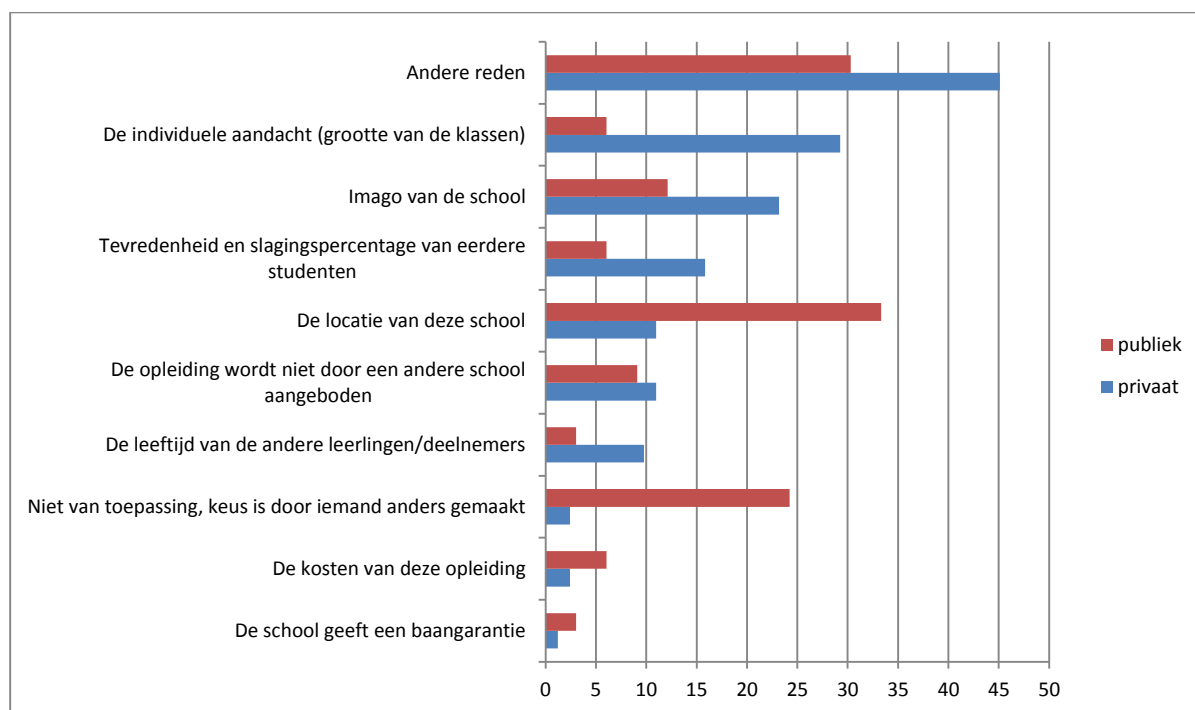
Figuur 3.1 Welke redenen zijn belangrijk in de keuze voor een mbo-opleiding?

1= helemaal niet belangrijk; 5 = heel belangrijk.

We zien in figuur 3.1 dat de studenten uit beide onderwijsvormen voornamelijk voor het mbo kiezen om 'met de handen' te leren. Wat opvalt, is dat de relatie tot andere onderwijsvormen – havo, hbo – voor studenten uit publieke opleidingen aanzienlijk belangrijker is. Ten slotte valt op dat voor studenten uit private opleidingen de werkgever en een eventuele promotie in het huidige werk minder belangrijk wordt gevonden dan studenten uit publieke opleidingen. Het gebruik van de opleiding om werk te vinden, is voor beide groepen even belangrijk.

Figuur 3.2 Waarom deze aanbieder?

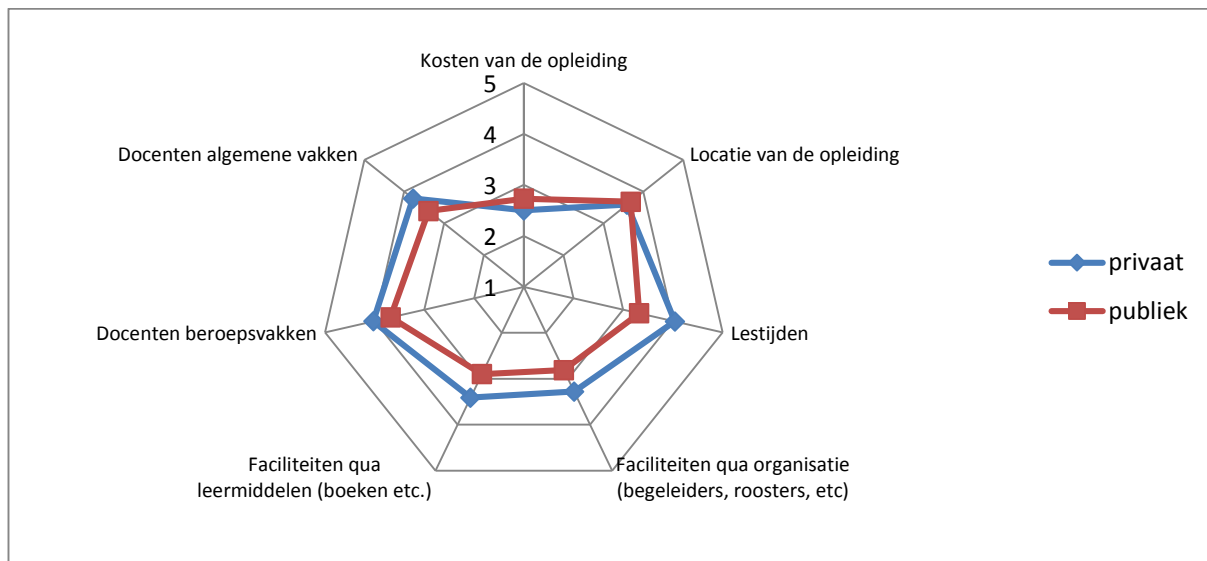
In de keuze voor een aanbieder zien we dat studenten van publieke opleidingen hun keuze voornamelijk hebben gebaseerd op de locatie van de school.⁴ Veel studenten antwoorden echter ook dat de keuze door iemand anders was gemaakt. Studenten van private opleidingen baseren, in deze casussen, hun keuze op de individuele aandacht die de school beloofde, het imago van de school en ten derde het slagingspercentage. Als 'andere' reden voor de keuze gaf een groot deel van de private studenten aan dat de opleiding in één jaar werd aangeboden. Opvallend is dat voor beide groepen de kosten er niet toe lijken te doen.

Hoe waarden de studenten de opleidingen?

Aan studenten is gevraagd hun waardering te uiten over een aantal aspecten van de opleiding die ze volgen. Wat vinden ze van de docenten, van de kosten, de faciliteiten, locatie en lestijden. De uitkomsten worden in figuur 3.3 weergegeven.

⁴ We vonden echter ook dat de afstanden die studenten moesten overbruggen om naar de opleiding te komen niet verschilden tussen publieke en private studenten.

Figuur 3.3 Studentenwaardering voor de opleiding

1 = zeer negatief, 5 = zeer positief.

Studenten uit private opleidingen zijn over vrijwel alle facetten significant positiever dan studenten uit publieke opleidingen in deze cases en qua kosten significant negatiever.⁵ Alleen qua locatie zijn de verschillen niet significant.

Over het algemeen zijn studenten tevreden over hun opleiding. Voor wat betreft de tevredenheid over de inhoud van de opleiding in termen van breedte, diepgang, tempo, keuzemogelijkheden, balans tussen theorie en praktijk en de moeilijkheidsgraad zijn geen verschillen tussen studenten van publieke en private opleidingen gevonden. Wel waren studenten van niveau 4 van zowel publieke als private opleidingen significant minder tevreden over al deze aspecten dan studenten van een lager niveau.

Ten slotte geven zowel studenten van publieke als studenten van private opleidingen ongeveer een schoolcijfer 7 aan hun opleiding. Hier vinden we geen verschillen.

⁵ Deze specifieke groepen verschillen significant, maar door de niet-representatieve spreiding over sectoren, niveaus, regio's en schoolsoorten – een gevolg van het verkennend karakter van deze studie – moeten we zeer terughoudend zijn in het generaliseren van deze uitkomsten. Het geeft evenwel een richting en voedt toekomstige onderzoeksvragen.

4 Conclusie en discussie

Deze verkennende studie is kwalitatief van aard en daardoor niet te generaliseren naar de Nederlandse situatie als geheel. Desalniettemin wordt door de spreiding van de cases over enkele sectoren, het consulteren van diverse respondentgroepen en de *matching* van private en publieke opleidingen op basis van eenzelfde kwalificatiedossier, een informatief beeld van deze cases geschetst, waarbij de mogelijke verschillen en overeenkomsten tussen de onderhavige publieke en private opleidingen belicht worden.

De onderzochte private en publieke opleidingen sturen allen duidelijk op rendement. De publieke opleidingen zien echter ook hun taak als maatschappelijke instelling waarbij het studiekeuzeproces en het studieplezier van de student belangrijk is. Een private opleiding bedient een andere – oudere – doelgroep: de opleiding is duurder, de duur over het algemeen korter en de focus ligt minder op pedagogisch-vormende aspecten van onderwijs. Studenten maken een bewuste studiekeuze en doorlopen de opleiding, mede door de hogere kosten, sneller. De motivatie wordt, wellicht daarom, bij de private opleidingen niet als een *issue* gezien: studenten zijn sowieso gemotiveerd om de opleiding zo snel en goed mogelijk af te ronden.

In het kort kan men stellen dat, volgens de opleiders in zowel publieke als private opleidingen, de private opleidingen korter en flexibeler zijn: gemaakt voor de doelgroep die een duidelijker beroepsbeeld heeft. De publieke instelling biedt een bredere opleiding voor een doelgroep die meer zoekende is naar zijn plek in het werkveld.

Publieke en private aanbieders van mbo-opleidingen zijn dan ook geen directe concurrenten, volgens de respondenten. De doelgroep van de private aanbieders past binnen de vormgeving van scholing voor volwassenen in Nederland, waarbinnen de nadruk op de private markt ligt.

Bovendien blijkt uit dit onderzoek dat de studenten van de onderzochte publieke en private opleidingen even vaak tevreden zijn over hun opleiding. Een belangrijke reden voor studenten om te kiezen voor een private opleiding lijkt te liggen in de mogelijkheid om de opleiding sneller te doorlopen. Ook de individuele aandacht en het imago spelen een belangrijke rol. Opvallend genoeg spelen de kosten van de mbo-opleiding volgens de studenten nagenoeg geen rol voor de keuze. Dit in tegenstelling tot bevindingen in de literatuur waar voor een keuze voor een particuliere opleiding in het algemeen – dus niet specifiek één mbo-opleiding – kosten wél een factor van betekenis blijken te zijn in het keuzeproces. Een verklaring zou kunnen zijn dat de afweging korte maar duurdere private mbo-opleiding versus langere en goedkopere mbo-opleiding in beide gevallen positief, qua kosten, uitgelegd kan worden. Het resultaat is in essentie gelijk, namelijk een geaccrediteerd mbo-diploma. Het is afhankelijk van de situatie waar men zich in bevindt – met andere woorden: tot welke doelgroep men zich kan rekenen –, welke keuze het verstandigst is.

We concluderen dat, voor de onderzochte cases, geldt dat publieke opleidingen een andere studentengroep dienen dan private opleidingen. Deze studenten hebben over het algemeen ook andere redenen om te kiezen voor een bepaalde opleiding.

Literatuur

- Buisman, M. & Wijk, B. van (2011). *Een leven lang leren. De vraag en het aanbod van het beroepsonderwijs*. 's-Hertogenbosch/Utrecht: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Honingh, M.E. (2008). *Beroepsonderwijs tussen publiek en privaat. Een studie naar opvattingen en gedrag van docenten en middenmanagers in bekostigde en niet-bekostigde onderwijsinstellingen voor middelbaar beroepsonderwijs en leven lang leren. De vraag en het aanbod van het beroepsonderwijs*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Meijden, A. van der, Westerhuis, A., Huisman, J., Neuvel, J. & Groenenberg, R. (2009). *Beroepsonderwijs in verandering: op weg naar competentiegericht onderwijs. De vierde meting van de cgo-monitor*. 's-Hertogenbosch/Utrecht: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Meijden, A. van der, Westerhuis, A., Huisman, J., Neuvel, J. & Groenenberg, R. (2010). *Cgo langs de meetlat*. 's-Hertogenbosch/Utrecht: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Meijden, A. van der (2011). *Effecten van cgo: tussenmeting 2011*. 's-Hertogenbosch/Utrecht: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Meijden, A. van der, Berg, J. van der & Román, A. (2013). *Ontwerp en resultaat van opleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs. De vijfde meting van de cgo-monitor*. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Meijden, A. van der, Berg, J. van der & Román, A. (2013). *Het mbo tijdens invoering cgo*. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Meijden, A. van der & Petit, R. (2014). *Evaluatie kwalificatiedossiers mbo. Analyse op bestaande databronnen. Ervaringen van betrokkenen*. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Roseboom, N. & Tieben, B. (2012). *Marktmonitor private aanbieders van beroepsopleidingen*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Bijlage 1 Gehanteerde vragenlijst opleiders

1 Algemeen

Wat is uw functie?

Heeft u gewerkt als docent voordat u deze managementfunctie bent gaan bekleden? Zo ja, bij publiek of privaat?

Welke onderwerpen heeft u in uw portefeuille? Bijvoorbeeld onderwijsbeleid, personeelsbeleid, financiën, *public relations*

Beschrijving opleiding

2 Vragen over sturing

Vraag

Wat zijn de belangrijkste doelen en ambities die u stelt voor de opleiding die u aanstuurt?

Wat is volgens u de belangrijkste indicator van succes van de opleiding? Hoe stuurt u daar op? Eventueel doorvragen naar rol van examenrendement.

Hoe worden opleidingen geëvalueerd?/ Aan de hand van welke indicatoren?

Maakt u gebruik van variabele beloning voor docenten?

Is de taakomschrijving van onderwijsgevend personeel gedetailleerd en duidelijk afgebakend of globaal omschreven?

Wat zijn momenteel de belangrijkste knelpunten in de organisatie van de opleiding?

3 Vragen over blik naar buiten

Vraag

Ondervindt u concurrentie van andere onderwijsaanbieders? Zo ja, wie ziet u als uw grootste concurrent, publiek of privaat?

Monitort u de markt en de aanwezige behoefte aan scholing? En zo ja, hoe en hoe vaak?

Benadert u oud-deelnemers voor deelname aan (onderhouds)cursussen?

Verwacht u voor het komende studiejaar een daling, gelijk blijven of stijging van het aantal deelnemers?

Wat is volgens u het belangrijkste onderscheid tussen publieke en private mbo-instellingen?

Wat is de meerwaarde van een publieke/private instelling?

Bijlage 2 Gehanteerde vragen studenten

Naam opleidingsinstituut

Over dit onderzoek

In dit onderzoek willen we meer te weten komen over de mbo-opleiding die je nu volgt. Waarom heb je voor deze opleiding gekozen en wat is jouw oordeel over je opleiding? Je kunt ons helpen door de vragenlijst in te vullen, dat duurt ongeveer tien minuten. Je blijft anoniem. Succes met invullen!

NB

Het kan zijn dat bepaalde vragen niet van toepassing zijn: deze lijst wordt bij zowel werkende mbo-deelnemers als reguliere mbo-scholieren afgenomen. Bij niet van toepassing zijnde vragen, kun je dit aangeven.

Algemene vragen

Wat is je geslacht? <i>Omcirkel juiste antwoord</i>	a) Man b) Vrouw
Hoe oud ben je? <i>Schrijf je leeftijd op</i>	... jaar
Welke mbo-opleiding volg je nu? <i>Schrijf de naam van de opleiding op (bijvoorbeeld 'Schoonheidsspecialist')</i>	...
Op welk niveau volg je deze opleiding? <i>Omcirkel juiste antwoord</i>	a) Niveau 1 b) Niveau 2 c) Niveau 3 d) Niveau 4
Is dit een bbl-opleiding (beroepsbegeleidende leerweg), of een bol-opleiding (beroepsopleidende leerweg)? <i>Je kunt dit herkennen aan het volgende onderscheid:</i> <i>De bol-opleiding is een dagopleiding, waarbij je de hele week naar school gaat. Tijdens de opleiding doe je praktijkervaring op wanneer je op stage gaat bij een erkend leerbedrijf.</i> <i>De bbl-opleiding bestaat uit een combinatie van werken en leren. Tijdens deze opleiding werk je 60 tot 80% van je studie. Bij de meeste bbl-opleidingen houdt dit in dat je meestal één dag in de week naar school gaat. De rest van de week werk je bij je leerbedrijf.</i>	a) Bol b) Bbl c) Ik weet het niet d) Anders, namelijk...

<p>Wat is de hoogste opleiding die je hebt afgerond voordat je aan je huidige mbo-opleiding begon? <i>Omcirkel juiste antwoord</i></p>	<p>1 Praktijkonderwijs 2 Vmbo leerwegondersteunend onderwijs 3 Vmbo basisberoepsgerichte leerweg 4 Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg 5 Vmbo gemengde leerweg 6 Vmbo theoretische leerweg 7 Havo/vwo 8 Mbo 1 of 2 9 Mbo 3 of 4 10 Andere opleiding</p>
<p>Wat is de naam van die andere opleiding?</p>	<p>...</p>
<p>In welke sector heb je je hoogste opleiding afgerond? <i>Schrijf sector op, bijvoorbeeld Techniek of Zorg</i></p>	

<p>Hoeveel tijd kost het je om vanuit je huis op school te komen? <i>Schrijf aantal minuten van een enkele reis op</i></p>	<p>... minuten</p>
--	--------------------

Beweegredenen en keuzeprocessen: Motivering om huidige opleiding te volgen

<p>Heb je op je vorige school voorlichting/informatie over beroepen gehad? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i></p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>
<p>Heb je er wat aan gehad?</p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>

<p>Heb je op je vorige school voorlichting over mbo-opleidingen gehad? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i></p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>
<p>Heb je er wat aan gehad?</p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>

<p>Heb je op je vorige school open dagen van mbo-scholen bezocht? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i></p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>
<p>Heb je er wat aan gehad?</p>	<p>a) Ja b) Nee c) N.v.t.</p>

<p>Waarom wil je een mbo-opleiding volgen? Hieronder staan een aantal redenen. Welke reden geldt voor jou wel en welke niet?</p> <p><i>Kies 1 als de reden helemaal niet belangrijk is voor jou</i></p> <p><i>Kies 2 als de reden onbelangrijk is voor jou</i></p> <p><i>Kies 3 als de reden niet belangrijk maar ook niet onbelangrijk is voor jou</i></p> <p><i>Kies 4 als de reden belangrijk is voor jou</i></p> <p><i>kies 5 als de reden voor jou heel belangrijk is</i></p> <p>Ik kies voor een mbo-opleiding:</p>	
-omdat ik dan in ieder geval een beroep heb geleerd als ik naar het hbo wil	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat ik liever een beroep leer dan nog een paar jaar theorie (op het havo)	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat ik zo snel mogelijk aan het werk wil	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat het mbo beter bij mij past dan het havo	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat ik niet alleen met mijn hoofd wil leren, maar ook met mijn handen	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat mijn cijfers niet goed genoeg zijn om naar het havo te kunnen	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat mijn vrienden ook naar het mbo gaan	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat mijn ouders het beter vinden dat ik naar het mbo ga	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat mijn werkgever dit wil	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat ik promotie wil maken binnen het werk dat ik nu doe	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-omdat ik ergens anders wil werken dan het werk dat ik nu doe	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.
-anders, namelijk: <i>schrijf andere reden hier:.....</i>	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – n.v.t.

Beweegredenen om voor de huidige aanbieder te kiezen

<p>Waarom heb je voor je huidige school gekozen en niet voor een andere school?</p> <p>Meerdere antwoorden mogelijk</p> <p><i>Omcirkel het juiste antwoord.</i></p>	<p>a) De opleiding wordt niet door een andere school aangeboden</p> <p>b) De kosten van deze opleiding</p> <p>c) De locatie van deze school</p> <p>d) Tevredenheid en slagingspercentage van eerdere studenten</p> <p>e) Imago van de school</p> <p>f) De individuele aandacht (grootte van de klassen)</p> <p>g) De school geeft een baangarantie</p> <p>h) Niet van toepassing, keuze is door iemand anders gemaakt</p>
---	---

	i) De leeftijd van de andere studenten/deelnemers j) Andere reden
Wat is die andere reden?	...

Hoe kwam je terecht bij je huidige school? Meerdere antwoorden mogelijk <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Via werkgever/collega's b) Via vrienden of familie c) Via eerdere ervaring met deze school d) Via zoeken op internet e) Via advertenties/reclame f) Anders
Wat is die andere route?	...

Hoe beoordeel je in het algemeen de cursus of opleiding? <i>Geef een cijfer van 1 tot 10, waarbij 1 staat voor zeer negatief en 10 voor zeer positief</i>	...
--	-----

Hoe beoordeel je de volgende aspecten van jouw mbo-opleiding? <i>Druk je oordeel uit in een cijfer van 1 tot 5, waarbij 1 staat voor zeer negatief en 5 voor zeer positief</i>	
Kosten van de opleiding	1 – 2 – 3 – 4 – 5
Locatie van de opleiding	1 – 2 – 3 – 4 – 5
Lestijden	1 – 2 – 3 – 4 – 5
De faciliteiten bij je opleiding qua organisatie (begeleiders, roosters enzovoort)?	1 – 2 – 3 – 4 – 5
De faciliteiten bij je opleiding qua leermiddelen (boeken enzovoort)?	1 – 2 – 3 – 4 – 5
Docenten beroepsvakken	1 – 2 – 3 – 4 – 5
Docenten algemene vakken	1 – 2 – 3 – 4 – 5

Heb je een goed beeld van je eigen studievoortgang? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Ja b) Min of meer c) Nee
---	-----------------------------------

Heb je voldoende mogelijkheid om te studeren in je eigen tempo? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Ja b) Min of meer c) Nee
---	-----------------------------------

Heb je het gevoel dat wat je leert nodig is voor het beroep dat je uit gaat oefenen? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Ja b) Min of meer c) Nee
--	-----------------------------------

Klopte de wervingsinformatie van de opleiding met de werkelijkheid? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Ja b) Min of meer c) Nee
---	-----------------------------------

Zou je nu de door jouw gevolgde opleiding opnieuw kiezen? <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	a) Ja, dezelfde opleiding, andere school b) Nee, andere school c) Nee, niet verder leren
---	--

Wat is je oordeel over de inhoud van je mbo-opleiding met betrekking tot: <i>Omcirkel het juiste antwoord.</i>	
Breedte	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief
Diepgang	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief
Tempo	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief
Moelijkheidsgraad	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief
Balans theorie-praktijk	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief
Keuzemogelijkheden	Heel negatief – negatief – niet negatief niet positief – positief – heel positief

Lijst met afkortingen

Aoc	Agrarisch opleidingscentrum
Bbl	Beroepsbegeleidende leerweg
Bol	Beroepsopleidende leerweg
Crebo	Centraal register beroepsopleidingen
Ecbo	Expertisecentrum Beroepsonderwijs
Havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
JOB	Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
ROA	Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Roc	Regionaal opleidingscentrum
Vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs